

Streszczenie

Toruńskie kolekcje form piernikarskich

Rzemiosło i przemysł piernikarski rozwinęły się w Toruniu w unikalny sposób wpływając na identyfikację miasta. Proces ten aktywnie wspierali sami piernikarze, właściciele warsztatów, a potem fabryk, władze miasta, jak i instytucje muzealne.

Celem niniejszej pracy jest uzupełnienie luki badawczej związanej z postrzeganiem toruńskich kolekcji form piernikarskich jako elementu budującego lokalną tożsamość Torunia i jego mieszkańców. Opracowanie pokazuje, że tworzenie, gromadzenie i udostępnianie drewnianych klocków do wyrobu pierników (lub odcisniętych z nich pierników) w fabrykach, muzeach, wystawach wpłynęło i utrwaliło postrzeganie Torunia jako piernikarskiego centrum. W ramach pracy powstała próba stworzenia aparatu badawczego będącego wsparciem w pracy nad kolekcjami muzealnymi i prywatnymi w zakresie form piernikarskich. Interdyscyplinarność zagadnienia powoduje bowiem, że praca nad prezentowaną problematyką stanowi często wyzwanie.

Toruńskie zbiory form służących do wyrobu pierników są świadectwem procesu świadomie zachowywanych i kontynuowanych przez kolejne pokolenia torunian zwyczajów związanych z piernikami (wypiek pierników figuralnych, obdarowywanie gości, przywóz pierników z wizyty w Toruniu). Piernik toruński uzyskał swoją odrębność spośród innych wypieków piernikarskich. Kolekcjonowanie form piernikarskich, proces muzealizacji artefaktów rzemieślniczych w Toruniu oraz ich udostępnianie stało się także impulsem do odrodzenia zainteresowań historycznym dziedzictwem kulturowym. Istotnym założeniem pracy jest również wskazanie na potrzebę ochrony dziedzictwa kulturowego związanego z piernikarstwem toruńskim.

Interesujące wydaje się spojrzenie z perspektywy historii sztuki na zagadnienie trwałości motywów ikonograficznych występujących na formach piernikarskich gromadzonych w Toruniu oraz ich wpływu na rozpoznawalność i odrębność toruńskiego piernikarstwa (np. katarzynka, kareta, herb Torunia) w kontekście innych licznych ośrodków w Polsce i Europie. Zabytkowe formy stały się nośnikami pamięci, między innymi o obyczajowości toruńskiej społeczności, czy tradycyjnego rzemiosła. W czasach współczesnych były i są inspiracją dla artystów, wpływając na kulturę popularną, poprzez powstanie nowych sposobów estetycznego wyrazu.

Do badań wybrano historyczne kolekcje form piernikarskich znajdującą się w Muzeum Okręgowym w Toruniu, Fabryce Cukierniczej „Kopernik” S.A. oraz przeanalizowano współczesne zbiory gromadzone w toruńskich piernikarniach. Przebadano je na tle innych kolekcji form piernikarskich w kraju.

Praca składa się z kilku części. W pierwszej ma miejsce charakterystyka toruńskich kolekcji form piernikarskich, prezentowana jest historia toruńskiego piernikarstwa, następuje omówienie zagadnienie postrzegania pierników jako elementu kultury materialnej i niematerialnej. Następne rozdziały są poświęcone formom piernikarskim, sposobom ich tworzenia i stosowania, ikonografii oraz miejscu piernikarstwa toruńskiego w kontekście europejskiego dziedzictwa kulturowego. W kolejnych tomach prezentowane są ilustracje oraz wykaz form piernikarskich i toruńskich pierników figuralnych.